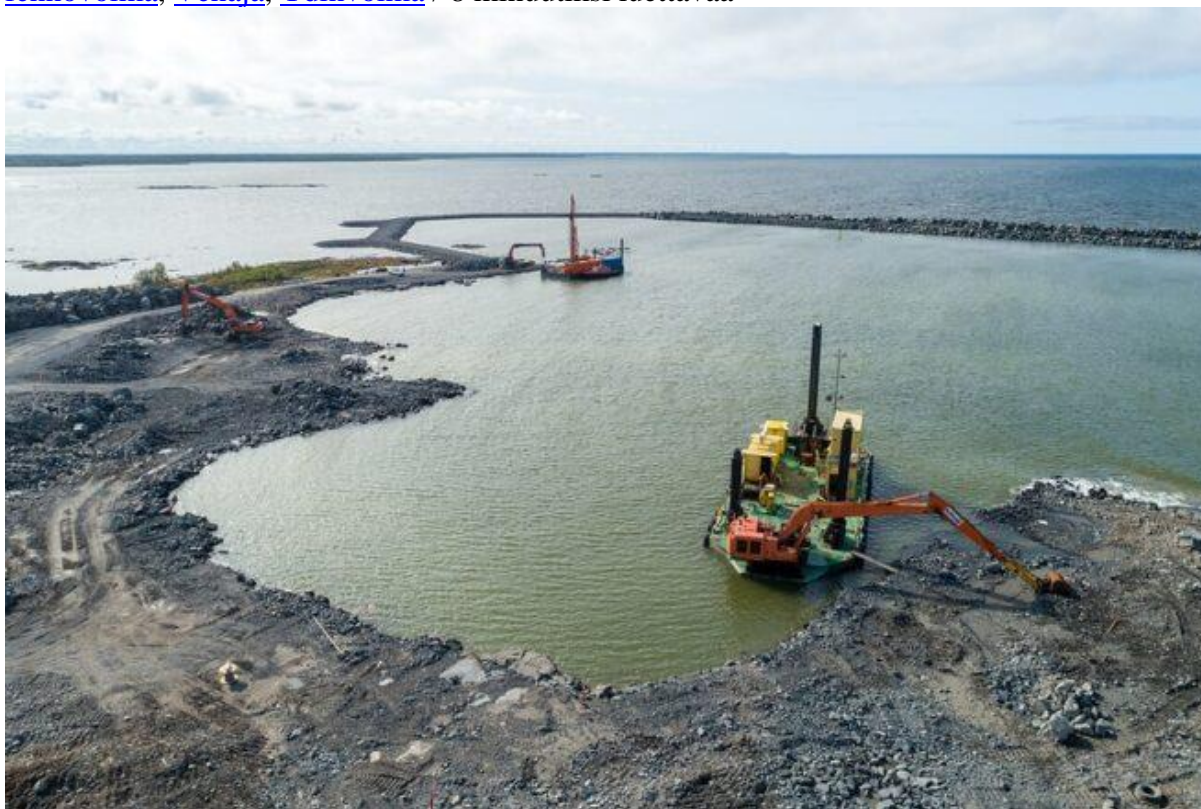

”Ja Rosatom on varmasti erittäin hyvä toimija myös Fennovoimalle” – kuinka kansanedustajat perustelivat venäläistä ydinvoimakytköstä

6.6.2022 / [Hanna-Mari Husu](#) ja [Matti Kojo](#) / [Artikkelit](#), [Ukrainan sota](#) / [energiapolitiikka](#), [fennovoima](#), [Venäjä](#), [Ydinvoima](#) / 8 minuutiksi luettavaa

Venäjä miehitti Krimin niemimaan keväällä 2014. Kärjistyneestä geopoliittisesta tilanteesta huolimatta eduskunta hyväksyi samana vuonna Fennovoiman ydinvoimalahankkeen, jossa keskeisessä roolissa oli venäläinen valtionyhtiö Rosatom.

Ydinvoiman rakentamista Suomessa on perusteltu ja oikeutettu myönteisin lupauksin. Teknis-tieteellisistä hankkeista annetut lupaukset ovat yhteiskuntatieteellisesti kiinnostava tutkimuskohde.

Lupauksien avulla eri toimijat tarjoavat toivottuja tulevaisuudenkuvia, joissa tietty ilmiö, kuten ilmastokriisi, osoitetaan yhteiskunnalliseksi ongelmaksi ja tarjotaan siihen ratkaisuja ydinvoiman rakentamisen avulla. Lupausten kautta tietyt vaihtoehdot esitetään parempina kuin toiset. Rakennettavissa mielikuvissa lupaus näyttäytyy kollektiivisena – sellaisena, jonka edistämiseen ja toteuttamiseen osallistuu eri toimijoita.

Suomessa ydinvoiman yhteydessä lausuttuja lupauksia ovat olleet sähkön hinnan kohtuullisuus, kotimaisen vientiteollisuuden toimintaedellytysten turvaaminen, ilmastomuutoksen hillitseminen ja riippuvuuden vähentäminen venäläisestä tuontisähköstä.

Lupauksia voidaan puolustaa hyvinkin värikkäin sanankääntein.

Lupaukset ilmenevät diskursiivisina strategioina, joilla pyritään korostamaan tiettyjä näkökulmia ja häivyttää toisia. Lupauksia voidaan puolustaa hyvinkin värikkäin sanankääntein.

Rosatom piti ydinvoimalupauksen elossa

[Fennovoiman lupauksena](#) voidaan pitää yhtiön osakkaiden sähkönhankinnan omavaraisuuden lisäämistä ja riippuvuuden vähentämistä pörssisähköstä. Osakkaat halusivat [lisää kilpailua sähkömarkkinoille](#). Uuden laitoksen katsottiin lisäävän myös huoltovarmuutta ja vähentävän riippuvuutta tuontisähköstä. Vanhasen toinen [hallitus tuki tavoitteita](#).

Fennovoiman hanke hyväksyttiin vuonna 2010, mutta se muuttui, kun moni osakas, kuten saksalainen energiayhtiö E.On, vetäytyi pois keväällä 2011 tapahtuneen Fukushima ydinvoimalaonnettomuuden jälkeen. Vuonna 2013 Fennovoiman suomalaiset osakkaat hyväksyivät E.Onin tilalle Rosatomin, joka [tarjosi sopivan laitoksen](#), houkuttelevan hinnan sekä lisää rahoitusta. Ilman Rosatomia Fennovoiman lupaus olisi kaatunut.

Myöhemmin Rosatomista tuli tytäryhtiönsä kautta myös Fennovoiman osakas. [Rosatomin intresseissä](#) oli edistää venäläisen ydinteknologian vientiä, monipuolistaa Venäjän taloutta ja rakentaa ydinvoimadiplomatian keinoin Venäjän vaikutusvaltaa.

Kataisen ja Stubbin hallitusten elinkeinoministeri **Jan Vapaavuori** (kok.) [kommentoi uutta tilannetta](#) toteamalla seuraavasti: ”[N]yt esillä oleva pienempi laitostekoko parantaa olennaisesti hankkeen toteutumismahdollisuuksia. Lisäksi uusi vaihtoehto vahvistaa hankkeen rahoituspohjaa.”

Rosatom herätti myös vastareaktioita. Vihreiden kansanedustaja **Oras Tynkkynen** [hämmästeli, miten suomalaisena](#) mainostettu hanke turvautuu venäläiseen ydinvoimaosaamiseen ja pääomaan.

Rosatomin intresseissä oli edistää venäläisen ydinteknologian vientiä, monipuolistaa Venäjän taloutta ja rakentaa ydinvoimadiplomatian keinoin Venäjän vaikutusvaltaa.

Kansanedustaja **Anni Sinnemäki** (vihr.) puolestaan [nosti esiin Rosatomin läheisen suhteen Venäjän hallintoon](#): ”On tietyllä tavalla poliittisen harkinnan paikka että onko niin, että Venäjän presidentin neuvonantajilla ja turvallisuuspalvelun edustajilla olisi suora yhteys suureen suomalaiseen energian tuotantolaitokseen.”

Vuonna 2014 Venäjän hyökättyä Krimin niemimaalle Rosatom-yhteistyöstä tuli Kataisen hallitukselle kiusallinen asia. Pääministeri **Jyrki Katainen** (kok.) arvioi kuitenkin, että Fennovoiman [suomalainen omistusennemmistö pitää huolen siitä, ettei venäläinen vähemmistöomistus olisi ulkopoliittinen ongelma](#). Ministeri Vapaavuori oli [samoilla linjoilla](#).

Laitetoimittajan vaihtumisen takia Fennovoima joutui täydentämään hakemustaan. Syyskuussa 2014, noin puoli vuotta Venäjän hyökkäyksen jälkeen, valtioneuvosto hyväksyi äänin 10–7 myönteisen periaatepäätöksen.

Valtioneuvosto pyrki ennakoimaan hankkeeseen liittyviä riskejä poikkeuksellisella ehdolla omistuksen ”kotimaisuudesta”: Fennovoiman omistuksesta vähintään 60 prosenttia tuli olla omistajilla, joiden asuin- tai kotipaikka on Euroopan unioniin tai Euroopan vapaakauppaliittoon (EFTA) kuuluvissa maissa.

Syyskuussa 2014, noin puoli vuotta Venäjän hyökkäyksen jälkeen, valtioneuvosto hyväksyi äänin 10–7 myönteisen periaatepäätöksen.

Vihreät erosi pääministeri Stubbin (kok.) hallituksesta päätöksen takia. Ympäristöministerinä toiminut **Ville Niinistö** (vihr.) arvosteli hallitusta [suomettumisen hengestä Venäjä-kytkösten arvioinnissa](#).

Hänen mielestään Rosatomin teknologia ja osittainen rahoitus lisäsivät Suomen riippuvuutta Venäjästä ja antoivat Rosatomille vaikutusvaltaa Suomen energiapolitiikkaan. Lausunto sai osakseen kovaa arvostelua niin [pääministeri Stubbilta](#) ja [ministeri Vapaavuorelta](#) kuin [entiseltä pääministeri Paavo Lipposeltakin](#).

Eduskunnan Fennovoima-keskustelun Rosatomin puolustuspuheenvuorot

Eduskunta [keskusteli hankkeesta lokakuussa 2014](#). Keskustelussa hankkeen kannattajat käyttivät erilaisia diskursiivisia strategioita, joilla puolustettiin Rosatomin roolia, häivytetään keskustelua geopolitiittisista riskeistä ja horjutettiin hankkeen vastustajien kritiikkiä.

Keskustelussa moni kansanedustaja vetosi historiaan osoittaakseen yhteistyön toimivuuden venäläisten kanssa. Näin luotiin mielikuva jatkuvuudesta tulevaisuudessakin. Esiin nostettiin aikaisempia kriisejä, joiden avulla todistettiin, ettei niidenkään jälkeen ollut ongelmia.

Ihmeteltiin, mikä Suomen Venäjä-suhteissa on nyt muuttunut niin paljon, ettei hanketta voitaisi jatkaa.

Ministeri Vapaavuori kommentoi keskustelussa:

”On hyvä huomata, että olemme tehneet ydinvoimayhteistyötä Neuvostoliiton ja Venäjän kanssa niin kauan kuin ydinlaitoksia on Suomessa ollut, 70-luvulta alkaen. (...) Onpa muun muassa kokonainen talousjärjestelmä romahtanut naapurissa tänä aikana. Tästä huolimatta kertaakaan historiamme aikana meillä ei ydinennergian rauhanomaisen käytön suhteen ole ollut pienintäkään ongelmaa.”

Ihmeteltiin siis, mikä Suomen Venäjä-suhteissa on nyt muuttunut niin paljon, ettei hanketta voitaisi jatkaa.

Perusteluja luottamukselle haettiin myös muilta teollisuudenaloilta. Kansanedustaja **Inkeri Kerola** (kesk.) viittasi yhteistyöhön Raahen terästehtaan rakentamisessa, jossa ei ollut moitteen sijaa. Niinpä hänen mukaansa *”ajatusta siitä, että Venäjä olisi jotenkin epäluotettava kumppani, on vaikea allekirjoittaa”*.

Keskustelussa myös muistutettiin, että Rosatomilla on asiakkaita ympäri maailman, myös muissa länsimaissa. Näin haluttiin osoittaa, ettei Suomi suinkaan ole poikkeus. Viittaamalla Rosatomin kansainväliseen toimintaan yhtiö pyrittiin esittämään normaalina markkinatoimijana.

Esimerkiksi kansanedustaja **Sauli Ahvenjärven** (kd.) kuvasi Rosatomia sillä hetkellä maailmassa tiettävästi aktiivisimmaksi uusien ydinvoiman rakentajaksi, jonka teknistä osaamista ei ollut syytä kyseenalaistaa. Myös ranskalais-saksalaisen toimittajan ongelmiin Olkiluodon kolmannen yksikön rakentamisessa viitattiin.

Rationaaliset harkitsijat haastavat russofobian

Puhe ”pään kylmänä pitämisestä” vetosi oikeusvaltio-Suomeen, joka pystyy vaikeassa kansainvälisessä tilanteessa tekemään päätöksen lainsäädännön mukaisesti. Ministeri Vapaavuoren puheenvuoro edusti tätä kantaa puhtaimmillaan:

”On selvää, että tämän kokoluokan päätös ei voi olla immuuni kansainvälispoliittiselle tilanteelle, mutta yhtä selvää on, että tässä pitää pitää pää kylmänä, pystyä perustamaan päätökset pysyviin kysymyksiin, pysyviin kriteereihin, kun otetaan huomioon, että laitosta rakennetaan useiksi kymmeniksi vuosiksi, jopa 60 vuodeksi eteenpäin.”

Ministeri tyrmäsi mahdollisuuden siirtää tai lykätä päätöstä ja loi painetta toteamalla, että päätös tuli tehdä määräajan puitteissa, ettei hanke kariutuisi. Hankkeesta tuli siis hänen mukaansa päättää saman tien.

Hankkeen vastustajia syytettiin asenteellisuudesta ja aiheettomasta pelottelusta.

Vastuuministerin mielestä päätöksenteon tuli myös perustua ”pysyviin” kysymyksiin ja kriteereihin, mikä antoi ymmärtää, että sen hetkinen kansainvälispoliittinen tilanne olisi ohimenevä. Ministeri muistutti, että laitos sen sijaan rakennetaan vuosikymmenien käyttöä varten.

Myös pääministeri Stubb viittasi puheessaan ”pysyviin” ulkopoliittisiin faktoihin, kun hän muistutti keskustelussa Suomen sijainnista Venäjän naapurina historiallisesti, nyt ja tulevaisuudessa.

Näin ollen poliittisesti kiivain keskustelu käytiin suhtautumisesta Venäjään. Hankkeen vastustajia syytettiin asenteellisuudesta ja aiheettomasta pelottelusta. Vihreiden Venäjä-argumentit leimattiin pelkäksi keinoksi vastustaa ydinvoimaa. Puhe russofobiasta, Rosatom-ratsusta ja Venäjä-kortilla pelottelusta ohjasivat keskustelua ja mediahuomiota pois geopoliittista riskeistä. Energiasta tuli puhua vain energiana – teknisenä ja epäpoliittisena ratkaisuna.

Pääministeri Stubb nosti esiin hankkeen vastustajien käsitetyn russofobian puheenvuorossaan:

”Se, mikä minua ehkä eniten häiritsee tässä keskustelussa, on se tietty asenteellisuus, jopa russofobia, joka ilmenee muutamissa puheenvuoroissa, (...) että yritetään lietsoa Venäjä-pelkoa energiapoliittiseen ratkaisuun. Minun mielestäni tässä kannattaa puhua energiasta energiana. (...) Fennovoima, on energiapoliittinen päätös, se on ilmastopoliittinen päätös, se on talouspoliittinen päätös, se on työllisyyteen liittyvä päätös, ja se on investointeihin liittyvä päätös. Ja Rosatom on varmasti erittäin hyvä toimija myös Fennovoimalle.”

Asenteellisuudella ja Fennovoiman luvan hylkäämisellä nähtiin olevan kielteisiä vaikutuksia Suomelle.

Myös ministeri Vapaavuori piti ”Venäjä-korttiin” tarttumista ja ulkopoliitiikan tuomista sisäpolitiikkaan 2010-luvun Suomessa ikävänä tuulahduksena menneiltä vuosikymmeniltä.

Asenteellisuudella ja Fennovoiman luvan hylkäämisellä nähtiin olevan kielteisiä vaikutuksia Suomelle. Kansanedustaja **Ben Zyskowitz** (kok.) mainitsi hyökkäyksen, mutta muistutti jo asetetuista Venäjän vastaisista pakotteista ja Suomen osallistumisesta niiden täytäntöönpanoon. Zyskowitz esitti Fennovoima-hankkeen torjumisen Suomen itse itselleen asettamana ylimääräisenä pakotteena: Suomi ampuisi siis itseään toiseenkin jalkaan.

Ydinvoimala Suomessa vähentää riippuvuutta Venäjästä

Monet kansanedustajat totesivat avoimesti, että Suomi on riippuvainen Venäjältä tuodusta energiasta. Vaikka Fennovoiman laitos perustuu venäläiseen teknologiaan ja osaamiseen, ja ydinpolttoainekin ostetaan Venäjältä, hankkeen esitettiin poliittisissa keskusteluissa silti vähentävän tätä riippuvuutta.

Takeina esitettiin muun muassa laitoksen rakentaminen Suomeen, suomalainen enemmistöomistus ja johto, laitoksen suomalaiset käyttäjät ja valvojat ja Suomen lakien noudattaminen.

Esimerkiksi pääministeri Stubb halusi ohjata keskustelun Rosatomista suomalaiseen Fennovoimaan:

”Tämä yritys, joka toimii, on nimeltään Fennovoima, ja se Fennovoima on suomalainen yritys. Tämä ydinvoimala sijaitsee Suomessa, se noudattaa Suomen lakeja, sen johto on suomalainen, ja se vähentää meidän riippuvuuttamme venäläisestä energiasta.”

Ministeri Vapaavuori muistutti myös hallituksen asettamista poikkeuksellisista ehdoista Fennovoiman kotimaisuusasteelle – *”siitä huolimatta, että ydinenergialaki ei edellytä mitään laitoksen omistusrakenteelta, siitä huolimatta, että koskaan aikaisemmin mitään ehtoja ei ole asetettu”*. Ehdoilla hallitus vaalisi kansallista etua: energiapolitiikan ohjattavuutta ja huoltovarmuutta.

Vaikka Fennovoiman laitos perustuu venäläiseen teknologiaan ja osaamiseen, ja ydinpolttoainekin ostetaan Venäjältä, hankkeen esitettiin poliittisissa keskusteluissa silti vähentävän tätä riippuvuutta.

Mielenkiintoista kyllä, riippuvuuden vähentämisen ohella pääministeri Stubb esitti EU:n ja Venäjän keskinäisriippuvaisuuden osasyynä sille, miksi hanke oli turvallinen Suomelle. Riippuvaisuuden vuoksi Stubb katsoi, että *”On minun mielestäni ehkä vähän vaarallista ja harhaanjohtavaa lietsoa pelkoa siitä, että energiayhteistyö Euroopan ja Venäjän tai vaikkapa Suomen ja Venäjän välillä katkeaisi.”*

Riippuvuuden vähentymisen lisäksi muistutettiin, että Suomi tarvitsee kansainvälisiä investointeja, jollaisena Rosatomin liittyminen Fennovoiman laitokseen nähtiin.

Lupaus ydinvoimasta jyräsi alleen geopoliittisen arvioinnin

Milka Sunell kirjoittaa suomalaista ydinvoimapolitiikkaa käsittelevässä teoksessa [Ydinvoima, valta ja vastarinta](#), kuinka Suomi on aikaisemminkin asemoinut itseään idän ja lännen välille ydinvoimapolitiikan keinoin.

Rosatomilla maustettu Fennovoima-lupaus paljasti kuitenkin uuden piirteen: suomalaiset osakkaat olivat Ukrainan helmikuussa vuonna 2022 alkaneeseen sotaan asti valmiit ostamaan Rosatomin ydinvoimalaitoksen ja siten kytkemään Suomea Venäjän vaikutuspiiriin.

Hallitus tuki hanketta, eikä nähnyt tarvetta geopoliittisten riskien arvioinnille. Päinvastoin: pääministerin johdolla turvallisuuspoliittiset puheet leimattiin eduskunnassa russofobiaksi.

Hankkeessa ei haluttu nähdä ulko- tai turvallisuuspoliittisia ongelmia, vaan Venäjä-suhdetta selitettiin keskinäisriippuvuuden näkökulmasta. Sen puitteissa Euroopan unioni on rakentanut energiapolitiikkaansa venäläisen fossiilisen energian varaan, ja näin energiasta saatujen tulojen on ajateltu sitovan Venäjää Eurooppaan.

Suomalaiset osakkaat olivat Ukrainan vuonna 2022 alkaneeseen sotaan asti valmiit ostamaan Rosatomin ydinvoimalaitoksen ja siten kytkemään Suomea Venäjän vaikutuspiiriin.

Venäläisen ydinteknologian ostaminen haluttiin esittää ennen kaikkea energia-, talous- ja ilmastopolitiikkana, vailla geopoliittista ulottuvuutta – pitämällä pää kylmänä ja puhumalla energiasta energiana.

Professori **Veli-Pekka Tynkkynen** [onkin kuvannut Suomea](#) “*rationaalisena*’ toimijana, joka ei sekoita taloutta ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan”. Venäjä-suhteen muuttuessa tarkastelun kohteeksi tulisikin asettaa suomalainen Venäjän [parhain päin selittämisen kulttuuri](#) ja [silmien ummistaminen geopolittisilta riskeiltä](#).

Ydinvoimalan rakentamisen Suomeen, hankkeen “kotimaisen” enemmistöomistuksen, johdon ja valvonnan katsottiin vähentävän riippuvuutta ja torppaavan mahdolliset vaikutusyritykset. Eduskunta ei osannut ennakoida tilanteita, joita sittemmin on nähty Ukrainan sodassa: Venäjä on kohdistanut sotateoimia ydinlaitoksiin [kansainvälisistä sopimuksista huolimatta](#), miehittänyt ydinlaitoksia ja ottanut niitä Rosatomin haltuun.

Hallitus tuki hanketta, eikä nähnyt tarvetta geopolittisten riskien arvioinnille.

Näitä analysoitaneen puolustusministeriön esittämässä riskianalyysissä, joka täydentää Fennovoiman rakentamislupahakemusta. On syytä huomata, etteivät riskit kohdistu vain Fennovoimaan.

[Puolustusministeriön mukaan](#) tarkastelussa tulisi eritellä “*geopoliittisia ja geoeconomisia riskejä ja niiden toteutumisesta aiheutuvia seurauksia ja sidonnaisuuksia*” ja ottaa huomioon “*myös Rosatom-konsernin sidokset Venäjän puolustusteolliseen kompleksiin ja siihen liittyvät toimet Venäjän turvallisuuspoliittisten päämäärien ajamiseen*”.

Ydinvoimalupauksen näkökulmasta Rosatom-hanke näyttää sulautuvan nopeasti osaksi laajempaa tarinaa. Osa [hankkeen kannalta keskeistä politiikoista](#) on jo [myöntänyt virheensä](#).

Fennovoimallekin on jo esitetty [uutta rahoittajaa ja uutta geopolittista suuntaa](#). Samalla ydinvoimalupaus mukautuu, uusiutuu ja pyrkii pysymään elossa, vaikka Fennovoima ilmoitti 2. toukokuuta 2022 [päättävänsä laitostoimitussopimuksen Rosatomin kanssa](#).

YTT Matti Kojo työskentelee apurahatutkijana Tampereen yliopistossa Koneen Säätiön rahoittamassa [Promises-hankkeessa](#).

YTT Hanna-Mari Husu toimii sosiaalitieteiden yliopistonopettajana Jyväskylän yliopistossa sekä Koneen Säätiön rahoittamassa [Promises-hankkeessa](#).

Artikkelin siteerausohje: Kojo, Matti ja Husu, Hanna-Mari. 2022. ””Ja Rosatom on varmasti erittäin hyvä toimija myös Fennovoimalle” – kuinka kansanedustajat perustelivat venäläistä ydinvoimakytköstä” *Politiikasta*, 6.6.2022. <https://politiikasta.fi/ja-rosatom-on-varmasti-erittain-hyva-toimija-myos-fennovoimalle-kuinka-kansanedustajat-perustelivat-venalaista-ydinvoimakytkosta/>

Artikkeli on osa [Ukrainan sota -juttusarjaa](#).

Kirjoittajista

[Hanna-Mari Husu](#)

Hanna-Mari Husu toimii sosiaalitieteiden yliopistonopettajana Jyväskylän yliopistossa.

[Matti Kojo](#)

Matti Kojo työskentelee apurahatutkijana Tampereen yliopistossa Koneen Säätiön rahoittamassa Promises-hankkeessa.

Artikkeliin sovelletaan avoimen julkaisemisen lisenssiä tiedelehdille (CC BY-NC-ND).